

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ
ВАЗИРЛИГИ

ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ ЖАҲОН
ТИЛЛАРИ УНИВЕРСИТЕТИ
“ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯ”
КАФЕДРАСИ

УЗЛУКСИЗ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА
ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ ЖАРАЁНИ
САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ
МАСАЛАЛАРИ

I-қисм

ТОШКЕНТ – 2016

используют информационные технологии очень широко. Достоинство дистанционной формы обучения заключается в возможности организации самостоятельной работы учащихся в удобное для них время с помощью специальных компьютерных программ и контакта с преподавателем по телефону или электронной почте.

Литература:

1. Методика / под ред. А.А.Леонтьева. - М., 1988.
2. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков) СПб. 1999.
3. Методика преподавания русского языка в национальной школе / под ред. И.З.Бакеевой и З.П.Даулене. СПб. 2003.
4. К.Ш.Турдиева, Т.В.Крпунцова. 30 шагов к русскому языку. - Т., 2010.

НОМОДНИЙ МАДАНИЙ МЕРОСНИНГ ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ХУНАР ТАЪЛИМИГА ТАТБИҚ ЭТИШ МАСАЛАЛАРИ

(табиат ва коинотта оид билим ва урф-одатлар мисолида)

Н.Исакулова - ЎзДЖТУ доценти

Маълумки, касб-хунаро коллеж(КХК)ларида бўлажак кичик мутахассисларни тайёрлашдаги ўқув режага киритилган 23 та фан КХКларининг «Умумтаълим фанлари» блокнинг асосини ташкил этади. Умумтаълим фанлари блокадаги табиий, ижтимоий-гуманитар, аниқ фанлар бўлажак кичик мутахассисларнинг жамият ва унинг қонуниятлари учун зарур бўлган билим, кўникма ва малакаларни беради. КХКдаги бўлажак мутахассисларни касбий фаолиятга тайёрлашда «Мутахассислик фанлари» блоки (махусо фанлар) муҳимлиги унинг мақсади тайёрланадиган кичик мутахассисларни касбий фаолиятга тайёрлашнинг асосини ташкил этади.

Бўлажак кичик мутахассисларни тайёрлашда кўпроқ амалий касбий фаолиятга тегишли назарий материалларни баён қилишда мустақил ишларни табиат ва коинотга оид олиб борилади. Бу эса назарий ва амалий машғулотларни ўқувчилар онгига сингдиришда табиат ва коинотнинг уйғун ҳолдаги вариантнинг кафолатлайди. Шу сабабли ҳам мутахассислик фанларидан ўқув-методик мажмуалар яратилганда уларга оид мультимедияли таълим технологияларини жорий этишда табиат ва коинотга оид билим ва урф-одатларга эътиборга олиниши лозим.

Табиат сўзига эътибор берадиган бўлсак табиат тушунчаси

кенг маънода фалсафий тушунчалардан биридир. Табиат бениҳоят хилма-хил шакл ва кўринишлари билан инсонни қуршаб турган моддий олам, бутун мавжудотдан иборатдир. «Табиат» тушунчасини «Борлик» тушунчаси билан айналаштирмаслик лозим. Шунингдек, табиат тушунчаси материя тушунчасига яқин туради. Демак, табиат хилма-хил жишмлардан ташкил топган материядир [2; 235]. Инсоннинг табиатга муносабати масаласи тарихий ғаракатнинг турли босқичларида турлича намоён бўла бошлайди. Ибтидоий одам учун табиат бутунлай илоҳийлашган бўлганлиги билан характерлидир. Мифология тафаккур ҳали табиат билан инсонни бир-бирига муносабатини тўғри белгилаш учун муайян асос бўла олмасди. Табиат ҳақидаги билимларнинг ортиб бориши, унга нисбатан муайян қарашларнинг шаклланишига олиб кела бошлайди [2; 236].

Инсоннинг табиатга бўлган шогирдлиги илк диний тасаввурларда, яъни қадимги одамлар табиатнинг кўпгина ҳодисалари олдига оқиз бўлганлар ва улардан қўрққанлари сабабли улар табиат ҳодисаларининг ҳақиқий сабабларини билмаганликлари учун уларни ғайритабиий қучлар вужудга келтиради, деб баён қилинган.

Тотемизм билан боғлиқ тасаввурларда кишилар тотемга, яъни ўсимлик ёки ҳайвоннинг ёрдамига муҳтож бўлганлар. Тотемлар эъзозланган, уларни ўлдириш ва отиш мумкин бўлмаган. Авваллари тотемлар сифатида факат ҳайвонлар, шунда ҳам ов ҳайвонлари эъзозланган. Бирок, кейинчалик қариндошлик муносабатлари бошқа ҳайвонларга ҳам, баъзи ҳолларда эса ўсимликлар, табиат ҳодисаларига (ёмғир, қуёш, шамол ва ҳоказо) ҳам тарқалган. Тотемлар ҳақида ривоятлар тўқилган. Булар тотемнинг авлодлари тўғричидаги афсонавий тимсоллардан иборат эди. Бу афсоналарда авлодлар ҳайвон кўринишида, баъзан ҳайвон номи билан қўйилган одам қиёфасида тавдаланган [1; 27]. Бу афсонавий авлодлар гўё ов қилганлар, ҳар хил маросимларни бажарганлар, кўчманчилик қилганлар. Масалан, Австралия қабиалари уруғлари айти вақтда тотемларга ажралган гуруҳларга бўлинган. Бу уруғ – тотемлар бирорта ҳайвон, баъзи ўсимлик номи билан аталган. Бу билан австралияликлар ўзларининг мазкур ҳайвон тури, масалан кенгуру билан қариндошликларини таъкидлаганлар. Айти пайтда мучал йиллари ҳам тарихан тотемизм билан боғлиқдир [1; 28].

Аниимизм диний тасаввурларида кишилар табиатдаги ҳар бир

ходисанинг руҳи бор деб ҳисоблаганлар. Ибтидоий одамларнинг фикрича, табиатдаги ҳар бир муҳимроқ ходисанинг ўз руҳи бор. Масалан, айрим даракларнинг руҳи ўрнига аввал айрим ўрмонлар ва бутазорларнинг руҳлари мавжуд, кейинчалик эса ўрмон руҳи бор, деб ҳисоблаганлар [1; 30]. Эътибор берадиган бўлсак, бугунги кунда айрим бобо-бувиларимиз томонидан набиранларига табиатга нисбатан қилинган нотўғри ҳаракатларини “ўсимликнинг жонли бор” ёки “сувнинг руҳи бор” тушунтиришларини гоҳ-гоҳида эшитиб қоламиз.

Фетишизм диний тасаввурларида кишилар табиатдаги турли нарсалар ва ҳодисалар ғайритабиий, илоҳий деб тулғунганлар ва уларга сийинганлар. Сийиниш объектлари, яъни фетишлар (нарсалар) – тош, таёқ, дарахт, умуман ҳар қандай буюм бўлиши мумкин. Маълумки, табиатдаги турли нарсалар, ҳодисалар ва уларнинг мураккаб томонлари ибтидоий давр кишиларига сирли бўлиб туюлган, натижада кишилар уларни ғайритабиий, илоҳий деб тушунганлар ва уларга сийинганлар. Ибтидоий одам кўпинча одатдаги буюм ва ҳодисаларга хос бўлмаган хусусиятларни уларда шу хусусиятлар бор деб ўйлар эди. Масалан, “шамол келмоқда”, “табиат ухламоқда” қабилида ва ҳоказо. Фетишизм сеҳргарликдан кўра диний тасаввурнинг анча мураккаброқ шаклидир. Бу мураккаблик – диний тасаввур шаклланган маконлардаги одамларнинг дастлаб ҳар хил буюмлардан, тоғ-тошлардан, дарахтлардан, кейинчалик эса тумор, санам (бут) [1; 31] ва ҳоказолардан кўмак олишга умид боғлаганликлари билан белгиланади. Марказий Осиёда ўсимликлардан сунбула, тудона, седана, тасбеҳ, қалампирмунчок, кўзтикан, кўктикан, гулҳамишабаҳор, пиёз, саримсоқ, аччиқ қалампир, исриқ, дўлана, мурч, pista, чилонжийда қабилар; дарахтлардан эса ёнғок, чинор, анжир, жийда, арча ва бошқалар илоҳийлаштирилган, тимсоллаштирилган [1; 32]. Мисол келтирадиган бўлсак авлоддан-авлодга туморлар, аччиқ қалампир, исриқ қабилардан урф-одатларимизда сақланиши ўтказилиб беришмоқда.

Сеҳргарлик – одам, ҳайвон ва табиатга ғайритабиий йўл билан таъсир ўтказиши мақсадида бажариладиган хатти-ҳаракатлар ва билгитлар. Сеҳргарлик барча динларнинг асосий таркибий қисмларидан бири эканлиги билан ажралиб туради [1; 35]. Сеҳргарлик турларидан даволаш ва об-ҳаво сеҳргарлиги табиат ва кoinотта оид билим ва урф-одатларни авлоддан-авлодга ўтказилишига сабаб бўлади. Яъни кўпгина халқларда, хусусан,

Шарқ халқларида (Ўзбекларда ҳам) дуо-нинг кучи билан касалланиш дарактларга ҳам ўтказиб юбориш мумкин деб ишонилган ва бу билан боғлиқ маросимлар бажариб келинган [1; 40].

Шунингдек, мазкур даврларда халқ миллий динлари пайдо бўлиб, самовий тарзда акс эттирилган ҳудудлар халқ худоларига айландилар. Ҳиндистон халқи миллий динида сув ва ҳайвонларни мукаддас билганлар, жайнизм динининг дигамбарлар йўналишида ҳеч нимани, ҳатто оддий ҳашоратни ҳам ўлдирмаслик туғрисидаги таълимотга амал қилганлар. Даосизм фикрича, дао улут, Ер улут, осмон улут, подшо улут бўлган. Конфуцийчиликнинг бош худоси – осмон худоси ҳисобланган. *Зардуштийлик таълимотида* тузроқ, сув, ҳаво ва олов мукаддаслаштирилган.

Агар диний таълимотга эътибор берадиган бўлсак, Оллоҳнинг яратувчанлигига ширк келтириб бўлмайди. У маълум ўлчовда ярагади. Агар мувозанат бузилса нима бўлишини бандаси билмайди. Масалан, кўш иссиқлиги ерга маълум миқдорда ҳамда фаслларга қараб тушади. Агар миқдор қамайса ер ўзи музлаши мумкин, кўпайса ер ўзи қуйиши мумкин. Ердаги об-ҳаво киш ва ёз ойларида кўш жойлашувига боғлиқ. Агар ушбу кўш жойлашувлари ўзгарса табиатда ўзгаришлар ҳам содир бўлади. Табиат ва кoinот билан боғлиқ билимларга масалан, дунёдаги энг хиди ўткир гул америка кактусидир. Унинг хиди бир километр узоқликдан ҳам димокка уриларкан. Ёки Грецияда, масалан, Афина шаҳрининг марказий хиёбонида улкан кўш соатлари бўлган. Чопарлар шу соатларга қарашган-да, шаҳарнинг чекка мавзёларида югуриб, арзиммаган чакалар эвазига вақтнинг неча бўлганини айтиб юришган... Шу каби мисоллар орқали табиат ва кoinотта оид билим ва урф-одатларни билиш ҳамда хабардорлик даражасини авлоддан-авлодга етказиш учун таълим жараёнига сингдириш мақсадга мувофиқ ҳисобланади. Номоддий маданий мерос йўналишларидан табиат ва кoinотта оид билим ва урф-одатларни ўрта махсус, касб-хунар таълимига сингдиришда қуйидаги масалаларга эътибор қаратилади:

- 1) табиат ва космос ўрганилиб, унинг комплекслари ҳақида тушунчалар умумлаштириш;
- 2) Ўзбекистон табиати ўрганиш;
- 3) табиат ва космосга оид умумий билимлар ўрганиш;
- 4) энг қадимги одамларнинг табиатга муносабати ўрганиш;
- 5) деҳқончилик, боғдорчилик, чорвачилик билан боғлиқ билим ва кўникмалар ҳудудий жиҳатдан таҳлил этиш;

- 6) табиат ва космоснинг диний ўзгаришлари эътиборга олиш;
 - 7) табиат ва коинотга оид урф-одатлар умумлаштириш;
 - 8) индустриал цивилизациядаги табиат ва космос таҳлил қилиш;
 - 9) табиат ва космосга оид турли хил жанрдаги асарларни ўрганиш;
 - 10) об-ҳаво даракчилари ҳақида маълумотга эга бўлиш;
 - 11) халқ табиати билан танишиш;
 - 12) пазандачилик билан билим ва тажрибалар таҳлил этиш;
 - 13) табиат ва коинотга оид билимлар ўрта махсус, касб-хунар таълими фанларида ўрганиш;
 - 14) ўрта махсус, касб-хунар таълимига синдириш юзасидан методик тавсиялар ва кўрсатмалар ишлаб чиқиш.
- НММни муҳофаза қилиш тизими ўқувчиларда мавжуд тасаввур асосида НММга оид тушунчалар натижасида назарий билим, амалий кўникма ҳамда муҳофаза қилиш малакалари шаклланиши 1-жадвалда ифодаланган.

1-жадвал

Умумий ўрта ва КХКлари таълимидаги фан ва билим соҳалари асосида НММни ўрганиш натижалари

№	Умумий ўрта таълим билим соҳалари	Касб-хунар коллеж факультетлари	НММ йўналишлари	Натижалар
1.	Табиий билимлар	Умумтаълим факультети	Табиат ва коинотга оид билим ва урф-одатлар	Тарихий билимлар: НММ муҳофазасининг тарихий кўриinishлари, НММнинг ижтимоий қўриinishлари, НММ қўриinishлари, йўналишлари
2.	Ижтимоий билимлар		Урф-одат, маросим ва байрамлар	НММнинг ижтимоий-аниқ
3.	Математика		Анъанавий ҳунармандчиликка оид билим ва кўникмалар	гуманитар ва табиий фанларни ўрганишда таркиб топиши, умуммаънавий ва ижтисолий фанларни ўрганишда таркиб топиши
4.	Математика		Ижрочилик санъати	Амалий кўникмалар:
5.	Савият	Умумтаълим факультети	Ижтисолий фанлар	НММ маъмуриятидаги топшириқларни бажариш, амалий маълумотларни бажариш.
6.	Технология	Амалиёт БМИ	Амалиёт БМИ	НММ расмлардаги ворисийлик туғилсини шакллантириш

Куйидаги 2-жадвалда КХКларнинг умумтаълим фанларидан “Давлат тилида иш юритиш ва нутқ маданияти” ва “Она тили ва адабиёт” фанлари мисолида табиат ва коинотга оид билимлар бериш юзасидан методик тавсиялар берилган.

2-жадвал

“Давлат тилида иш юритиш ва нутқ маданияти” ва “Она тили ва адабиёт” фанларини ўқитиш жараёнида табиат ва коинотга оид билимлар бериш юзасидан методик тавсиялар

Т/р	Ўқув фанлари	Ўқув фаннинг бўлимлари ва мавзулар номи	Табиат ва коинот мазмуни
1.01	Давлат тилида иш юритиш ва нутқ маданияти	Тил ва нутқ Нутқий фаолият турлари	Табиат ва коинотга оид маълумотлар Нутқий фаолият турларида табиат ва коинот мазмунини ифода этиш Матнларнинг табиат ва коинот мазмуни
1.02	Она тили ва адабиёт	Матннинг маъмуний-вазифавий белгилари Муаллаот ва иш юритиш Адаб иет – маънавият Юксалтириш воситаси	Матнларнинг табиат ва коинот мазмуни
		Халқ оғзаки ижоди – бейқо бойлик	Дастондаги табиат манзаралар-ни топиш
		«Рустамхон» достони Ўқин, матн устида ишлаш Дастондаги Рустамхон, Хур-ойим, Оғтобей ва бошқа тимсоллар уларга хос, мардилик, жасурилик, иродалилик, Назарий маълумот. Достон ҳақида маълумот.	«Рустамхон» достонидagi табиат манзараларини ҳаюлда баён этиш
	Қадеъми адабий едгори слар-миллавиат дурдоналари	«Рустамхон» достондаги мент ахкан қарамон» «Авесто» асарини ўқиб, ўрганиш, Зардушт ҳақида маълумот. «Иккинчи фарғар» матнини ўқиб, таҳлил қилиш «Учинчи фарғар» матнини ўқиб, таҳлил қилиш Баҳо-мунозара: «Авесто»нинг «Яхши иш, яхши ҳулк ва яхши амал» шioriни ким қандай тушунади?	«Авесто»да табиатни қилиш ҳақида парчаларни ўқиб ва таҳлил қилиш
		Урзу и-Энасой обдаларини ўқиб ўрганиш, матн устида	Урзу и-Энасой обдаларини ўрганишда табиат қилиш

	ишлаш	маълумотларни ўзлаштириш
	Тўнқуқ тимсоли. Қаҳрамонга хос жасурийлик, евкулизм, эл мамлакатини бирлаштириш учун кураши. Қаҳрамоний обидаларнинг адабий-бадиий қиммати	
	Иппо ва тахлил. «Эр» ва озодлик учун курашчилар. Бўлим юзасидан такрорлаш. Тест топшириқлари билан ишлаш	Табиат ва қонотга оид тест топшириқларидан фойдаланиш
Илмнинг билиш ўзининг аниқлашлар	Имом Исмоил Ал-Бухорий. Муҳаддас ҳақида маълумот. Ҳадисларни ўқиш, матн устига ишлаш, таҳлил қилиш. Ҳадис ҳақида назарий маълумот	Бухорийнинг муҳофаза қилишга оид ҳадисларини таҳлил қилиш
	Аҳмад Ясавий. Ҳикматлар. Ҳикматларни ўқиш, матн устига ишлаш, таҳлил қилиш. Ҳикмат ҳақида назарий маълумот	Ясавийнинг муҳофаза қилишга доир маълумотларини таҳлил қилиш
	Йқодий матн яратил. «Ҳадислар ва ҳикматлар» покликка етаклар»	Табиат ва қонотга оид ҳадис ва ҳикматлар ўрганиш
	Нажмиддин Кубро. Шоир ҳақида маълумот. Рубойларни ўқиш, матн устига ишлаш, таҳлил қилиш	Кубронинг муҳофаза қилишга оид фикрлари
	Жалолиддин Румий. Шоир ҳақида маълумот. Рубой- ларни ўқиш, матн устида ишлаш, таҳлил қилиш	Румий рубойларида табиат манзараларини таҳлил қилиш
	Йқодий иш. Маъруҳимояси. «Менга еткан рубой» Шейхонлик «Рубойи сеҳр»	
	Алишер Навоийнинг ҳаёти ва ижодий фаолияти. «Ҳаётат ул-абдор» достони- дан парча матнини ўқиш, таҳлил қилиш	Алишер Навоийнинг ижодий фаолиятида табиатни таҳлил этиш
	«Лайли ва Мажнун» досто- нини ўқиш. Матн устида ишлаш, таҳлил қилиш Достон тимсоллари-Лайли, Мажнун, Шавқал ва бошқа- лар	«Лайли ва Мажнун» досто- нидаги табиат манзараларини таҳлил қилиш
	Бахс-мунозара «Менга	

	«Қаҳрамон» Иппо ва тахлил «Лайли тимсолига тавсиф» Нодира. Нодиранинг ҳаёти ва ижоди ҳақида маълумот. Ғазал ва муштарини ўқиш, таҳлил қилиш	Нодиранинг ижодидаги таби- ат манзараларини таҳлил қилиш
	Муҳаммад Амин Муқимий. Лиррика. «Набахор», «Эмди сен-дек...», «Зулм ила ҳафзу ғазал»	Муқимий лириканинг табиатга маълумотларини таҳлил- қилиш
	Бўлим тозаласдан такрорлаш. Тест топшириқлари билан ишлаш.	Табиат ва қонотга оид тест топшириқларидан фойдала- ниш
XX ғар адабиёти نامуналари	Ҳ Олимжон. Шоир ҳаёти ва ижоди ҳақида маълумот. «Ўрик тўлаи анда», «Ғазал» шеърлари	Ҳ Олимжон «Ўрик тўлаи анда» шеърининг таҳлили
	С.Зулнунова. Шоира ҳаёти ва ижоди ҳақида маълумот. «Рух билан суҳбат» асари. Матн устида ишлаш Муҳофаза	С.Зулнунованинг табиатга оид ижоди билан таъиниш
	Эркин Воҳидов. Шоир ҳаёти ва ижоди ҳақида маълумот. «Рух-лар исёни» достонини ўқиш, матн устида ишлаш Достондаги Назрул ислом тим-қоли Бахс-мунозара «Тугилган-сан ошод, мўдом озод бўлиб қол!»	Э Воҳидовнинг табиатга оид ижоди билан таъиниш
	Ўткир Ҳотимов. Ёзувчи ҳаёти ва ижоди ҳақида маълумот. «Баҳор қайтмайди» қиссаси матнини устига ишлаш, таҳлил қилиш Қиссадига Алимардон, Муҳаммад-Анвар тимсол- лари	Ў Ҳотимовнинг табиатга оид ижоди билан таъиниш
	Иппо ва тахлил. 1. «Эркин таранум элувчи достон» 2. «Алимардон тимсолига тавсиф»	
	Абдулла Орипов. Шоир ҳаётида маълумот. «Биринчи муҳаббатим», «Сен баҳорини сотишма-дингини?», шеърла- рини ўқиш, матн устида ишлаш. Шейхонлик	А.Ориповнинг табиатга оид ижоди билан таъиниш
	Тоҳир Малик. Ёзувчи ҳақида	Т.Маликнинг табиатга оид

	маълумот. «Алvido, боланик» киссасини ўқиш, матн устида ишлаш	ижоди билан танилиши
	Киссадати ўсмирлар дунёси, уларга ҳос бўлган кечнамалар тахлили	
	Баҳс-мунозара «Боланик» ўқирнинг асли нақлиши	
	Мухаммад Юсуф Шайх хакда маълумот. «Жайрон», «Му хаббат», «Янги йил кечаси»	М Юсуфнинг табиатга оид ижоди билан танилиши
	Шайхларини ўқиш, матн устида ишлаш. Шейхонлик. «Мухаммад Юсуф шейхлари шайхосини»	
	Бўлим қозақдан такрорлаш. Тест топшириқлари билан ишлаш	Табиат ва қонотга оид тест топшириқларидан фойдаланиш
Жапон адабиёти ҳақиқатидан	Савдий Шерозий Шайх хакда маълумот. Ҳазиллари матни ҳамда дугат устида ишлаш. Ҳазилхонлик	С.Шерозийнинг табиатга оид маълумотлари билан танилиши
	Ифодали ўқиш машқи Жек Лондон. Ёзувчи хакда маълумот. «Хасетта мухаббат» ҳикояси матни устидан ишлаш	Ж.Лондон «Хасетта мухаббат» ҳикоясидати манзаралари тахлил қилиш
	Ҳикоя қаҳрамони руҳиятини ўрганиш, тахлил қилиш Баҳс-мунозара «Ҳикоядан олган тасвиротларим»	
	Чингиз Айтматов Ёзувчининг ҳаёти ва ижоди хакда маълумот «Жамна» киссасини ўқиш, матн устидан ишлаш, тахлил	Ч.Айтматовнинг табиатга оид манзаралари билан танилиши
	Келиш Бўлим қозақдан такрорлаш. Тест топшириқлари билан ишлаш	Табиат ва қонотга оид тест топшириқларидан фойдаланиш

Хулоса қилиб айтиш мумкинки, табиат ва қонотга оид билим ва урф-одатларни ижтимоий-гуманитар фанларга сингдириш имкониятлари мавжуд. Чунки, фан жамият ривожланишидаги асосий куч ҳисобланади. Кишилик дунёсини фан нуктаи назардан изохлаш, гарчи кейинроқ бошланган бўлса-да, унинг айрим оддий унсурлари жамиятнинг келиб чиқиш давридан мавжуд. Бу

билимлар аввал энг содда кўринишда бўлиб, кишилар дунёни ҳақидаги энг умумий қарашларига оддий тарафда ифодаланган. Кишилар теварак-атрофидаги ўсимликлар ва ҳайвонлар турғунлиги билан билимларга эга бўлсалар-да, уларнинг жамият ҳақидаги билимлари жуда қийинчилик билан, узок даврлар давомида тўтланиб борган. Мазкур куч самарали бўлиши учун табиат жараёнида фанлар алоқаси муҳимлиги мазкур фанларга НММ элементларини сингдириш жараёнида яққол кўзга ташланган.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Жўраев У, Саиджонов Й. Дунё динлари тарихи. — Т. Шарк, 1998. — 176 б.

ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ КАК НЕОГЪЕМЛЕМАЯ ЧАСТЬ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

Сулейманова Н. К.

Старший научный сотрудник -соискатель (УзГУми)

Чувство национальной идентичности было и остается чрезвычайно важным. Термин «идентичность» в данном контексте имеет специфическое эмпирическое значение — это признак (признаки), по которому данный человек хочет быть идентифицирован другими людьми. Национальность здесь не является единственным подобным признаком, потому что люди определяют свою индивидуальность (индивидуальная идентичность) тоже по профессиональному признаку или роду деятельности, по месту или региону, где они живут. И все же принадлежность к определенной нации (национальная идентичность) часто понимается как основа всякой индивидуальной идентичности [1, С. 185].

Осознать себя как субъекта определенной культуры, который поэтому общается особым образом, — дело весьма непростое. Для продуктивных межкультурных контактов просто необходима способность к дистанцированному самовосприятию [2].

Исследователи выделяют три стороны активности самосознания: познавательную (самопознание), эмоционально-ценностную (самоотношение) и регулятивную (саморегуляция поведения личности). Формирование и проявление этих социально-практических функций самопознания индивидов возможно лишь в процессе их взаимного общения. Если же речь идет о самопознании целого этноса, то и здесь условием для его функционирования является взаимодействие носителя этого самосознания с другими этническими группами.